

له قوتابخانه سه ره تاي په كاني شاري هه ولير قوتايان فيري چي ده كرين

سمكو عه بدولكه ريم

* له مالهوه و له فهتابخانه كان بو نهوهي قوتايي درو نهكات به ناگري دوزوخ و چاو كویر بوون چاو ترسين ده كرين

* رابه ريكي په روره يي ده لي: له قوتابخانه كان قوتايي فيري درو و جاسوسي كردن شتي ديكه ده كرين

* خوژگه په كي تي و پارتی وازيان له سرووده حيزيبه كان ده نيئاو سرووديكي نيشتمايانان ده كرده بهرنامه بو قوتابخانه كان

پيشه كي

دواي دوازده سال دوور له دهستي حيزبي به عس و دوو سال تپهر بوون به سهر روخاني و ساليك به سهر ده ستگر كردني سه دام حسين تا نيستا منداله قوتايييه چاو گه شه كاني كوردستان له ههر ساليكي نوئ خويندندا نه و كتيبانه يان ده دريتي كه به وينهو راسپارده كاني سه دام و نالا خويناوييه كه ي و

هه ندي بابته زي زهراوي و بي بنه ما دست پي ده كات نه مانه ي خواره وه

چهند نمونه يه كي خويندنه وه ي كوردي پولي سييه مي سه ره تاي يه

سالي 1980 قوتايي پولي پينج بووم له قوتابخانه ي كه سنه زان ماموستايه كمان هه بوو يادي به خير ناوه كه يم له بير نه ماهه ميژوو جوگرافياي پي ده گوتين، بهر ده وام لي داني به كار ده نيئا، هه موو به يانيه كه ماموستاكان له نيئو شاري هه وليروه به نامانه ده اته قوتابخانه كه ي كه سنه زان، منيش نه وكاته زور له و ماموستايه م چاوترا سه بووم، هه موو رويك كه وانه كه ي نهومان هه بوايه له وبهري قوتابخانه كه م له پشت گردولكه يه ك خوم مات ده كردو چاوه پرواني گه يشتنی نامانه كه م ده كرد له دووره وه چاوم ده بريه هاتنه خواره وه ي ماموستاكان بو نه وه ي بزانه ماموستاي ميژوو جوگرافيا هاتوه يان نا، نه گهر نه هاتبايه نه وه زور به دلخوشي ده چوم ه قوتابخانه، نه گهر يش نا، به نا ئوميد ي له ده ورووبهري قوتابخانه كه ده خولامه وه تا كوده وام ته واو ده بوو، نيوه رو له گهل قوتايييه كان ده گه رامه وه مال، من نيستا زور باش له وه گه يشتوم كه نه و لي دانه ي نه و ماموستايه نه وكات به كاري ده نيئا تو زفاليك كاري گهري

نالا ي كوماري عيراق

بەسەرمەوۈ نەبوو، ئىستاش ماۋىسى سال زىاترە
بەكارھىنانى لىدانى

برايەتى كوردو عەرب

شورشى ۱۷-۳۰ تەممووزى نەنەۋىيى و ئىشتىراكى بو
ئەۋە بەرپا بوۋە كە پەيوەندى برايەتى كوردو عەرب
لە رىگەى بەياننامەى ۱۱ى ئادارى ۱۹۷۰ پتەوتر بىكات ،
ئەۋ بەياننامەى دەزگای حوكمى زاتى بو جى بەجى
كردنى ئامانجە مېژوۋىيى يەكانى خوى دامەزراند ۰۰ لەم
بارەيەۋە سەرۆكى فەرماندە ، تىكۆشەر صدام حسين ،
ئەۋەى دووپات كردهۋە كە عەربو كوردو توركمان
يەك گەلن ، ئەۋىش گەلى عىراقى مەزنامانە .

قوتابيان لەقوتابخانەكان قەدەخە كراۋە ، بەلام جورىك
لەمامۇستايان ئەمە بە شتىكى باش نازانن و ئىستاش
پەيرەۋى لىدان دەكەن و پىيان وايە كە لىدان تاكە رىگە
يە بو پىخويندن و كركردنى قوتابيان ، كەئەمەش
بەشتىكى پەيوەندى بەكەم ئەزمونى مامۇستايان لەروۋى
بەكار ھىنانى شىۋازەكانى تىرى پەروەردىيى و ھەزم
نەكردنى شىۋازە نويىيەكانەۋە ھەيە ، جگەلەمە
كۆمەلگاش لەم روۋە كاريگەرى خوى ھەيە ، ئەۋەتا
زۇرجار بەھۋى نەخويندن يان شەيتانى قوتابى يەۋە
ئىدارەى قوتابخانە دەنرپتە دۋاى باۋكى ، باۋكەكەشى
تەنكىد لەسەر لىدان دەكاتەۋە و دەلى :مامۇستاگان
لىدە گۆشەكەى بۆتۆ ئىسكەكەى بۆمىن ،رەنگە زۇرجار
يەكجار لىدان بۇقوتابىيەك كە شعورىكى باشى ھەبى
كاريگەرى ھەبى و جارىكى تر ئەۋشەتى لىدانەكەى
لەسەر خواردوۋە دووبارەى نەكاتەۋە ، بەلام
بەشىۋەبەكى گشتى قوتابى ھەيە دۋاى
داركارىكردنەكەش ھەرھىندە رووت لىۋەر گىپرا، زمانى

دەردىنى وبە قوتابىيەكان پىدەكەنى ،ۋەك ئەۋەى ھىچ روۋى نەدابى . زۇرجارىش لىدانى مامۇستاگە لەشۋىنى خۇيدا نىيە ، بۆلى دوۋى ناۋەندى بووم لە
ناۋەندى (14)ى تەموز وانەى كىمىمان ھەبوو كەمامۇستا شەھاب پىدەگوتىن ، بابەتى ئەۋ رۇژەمان ئۆكسىدى كاربۇن و يەكەم و دوۋەم ئۆكسىدى
كاربۇن بوو مامۇستا شەھاب ژمارە سىيەكى بە ئۆكسىدى كاربۇنەۋە ناۋ گوتى: ئەى كى دەزانى ئەم چىيە ؟ يەك لەقوتابىيەكان ھەرلەخۇيەۋە گوتى :
سىيەم ئۆكسىدى كاربۇن، بەدەست خۇم نەبوو نەرمە پىكە نىنىكەم ھاتى و دەقەيەكى نەبرد مامۇستا شەھاب لەدوۋاۋە بەيەك شەفا زللە ھەموو گىانى
تاساندم .

وانەيەك لە ماۋى 45دەقەدا

مامۇستايەك بەم شىۋەبە باسى 45دەقەى وانەكەى لەيەكى لەپۆلە سەرەتايەكان دەكات،
ئەم مامۇستايە دەلى: زۇرجار قوتابى چەند دەقەيەك دۋاى چۈنەزۋورەۋە دىتە ژورۇرى كاتى
پىدەلئىم لەكۆى بوۋى دەلى: مامۇستا نوپۇزم دەكرد

ئەمە دىاردەيەكە زۇرلە قوتابخانە سەرەتايە كانى شارى ھەۋلىرى گرتتەۋە بۆئەم
مەبەستەش بەرپۆۋەبەرايەتى زۇرلە قوتابخانەكان شۋىنى تايەتايان بۇنۇپۇزكردن تەرخان
كردوۋە ، ۋەك ئەۋمامۇستايە دەلئىت :كەس جورئەتى ئەۋەش ناكات بەقوتابىيەكى بۆلى سى
و چوارو سەرۋتر زۇرجار بۆلى دوۋى سەرەتايەش بلى كورم نابى لەكاتى وانەدا نوپۇز بەكى
كاتى پرسىارى ئەۋەمان لەبەرپۆۋەبەرى يەكى لە قوتابخانەكان كرد گوتى: بەراستى

كۆمەلگاگە ئىمە موسلمانەو ناكرى بەو قوتابىيە بلىن نايى نويز بگە ، بەلام مامۇستاگە دەتوانى كۆنترۆلى ئەو بەكات . ھەرئەو مامۇستايە دەلى: ئەمەنەك ھەربۇ قوتابىيەگان ، زۆربەى مامۇستاگانىش كاتى چوونە زورەو دەست نويزيان دەشۇن و نويزەگانىان دەكەن كەدەتوانن لەدەر فەتىكى تردا نويزەگانىان بگەن ، ئەم مامۇستايە دريژە بەقسەگانى دەداو دەلى: زۇرى پىناچى چەند قوتابىيەكى تر بەيەكەو دەينەزورەو كەپرسىاريان ليدەكەيت دەلین: مامۇستا لەئو دەست بووين يان ئاومان دەخواردەو ، دواترىش لەكاتى وانەوتنەو دەپەيتا پەيتا ليرەو لەوئى ھەر قوتابىيەو دەلى مامۇستا بچمە ئاودەست . بچم ئاو بچمەو، تۇبلىي لەجوار فرسەى (5)دەقەيدا لە كۆى (800) قوتابى، چەندقوتابى بەئادەست و ئاو خواردنەو رابگەن زۇرجار ئەگەر لەكاتى وانەكەدا قوتابىيەكە كە مەبەستەم زياتر پۇلى يەكە نەنيرى بچى مىز بەكات يان ئاو بخواتەو ، دوورنە كە قوتابىيەكە مىز بەخۇى دابكات كە ئەمە زۇرجار رويداو ، ئەگەرىش رىگات بەقوتابىيەكە دا بچىتە ئاودەست يان ئاو بخواتەو ئەو بەكسەر قوتابىيەگانى تر يەك لەدواى يەك گىژت دەكەن ، ئەودەلى مامۇستا منىش بچم ، ئەودەلى مامۇستا منىش بچم ئاوبچمەو بىگومان ئەو ناچار ت دەكات كەسيان نەنيرى لە كاتىكدا ئەم حالەتانە لەھەموو وانەيەكدا و ھەموورۇژىك دووبارە دەبنەو ، دواترىش تۇناگات لى نىيە قوتابىيەكە ھەرلەخۇيەو خەرىكى پاككردنەو پۇلەكەيەو بەدەست تۇزى عاردەكە خردەكاتەو ، ئەمەش تەنيا بۇئەو دەستى بەتۇز بى و بلى مامۇستا بچم دەستەم بشۇم ، كە لەراستى دا قوتابىيەكە زياتر مەبەستى ئەويە بچى ئاو بخواتەو يان بچىتە ئاودەست تۇخەرىكى وانەووتنەو لە ناكوا يەككە لەقوتابىيەگان دەلى: مامۇستا ... مامۇستا ئەو دەلى: لە (قوزى دايكت بەم) ئەو تردەلى: مامۇستا ئەو جون بەبابم دەدا ئەويان دەلى: ئەو پچم رادەكشى ئىتر ناپرەنەو . بەينى خۇمان بى شتى ترى زۇرسەيرىش ماو ناكرى ھەموو ليرە باس بكرى. ديارە مامۇستا لەبەرامبەر ئەو ھەموو بىنەو بەردەشدا دەبى ھەلوئىستەيەك بەكات و وەلامى ھەموويان بداتەو كەتا ئەم ساتەش زۆربەى مامۇستاگان ليدان بەباشترىن رىگە چارە دەرزان ، بەلام ئەگەر ھاتو مامۇستا پەناى نەبردە بەر ليدان و ئامۇژگارى و شتى ترى بەكار ھىنا ، تۇبلى ئەومامۇستايە لەماو 45دەقەدا بەچى رابگات .

وہزارەتى پەرورەدەو نەبوونى پلان

جەنابى وەزىر لەرىگە بەرىو بەرايەتى پەرورەدەو ئەويش لەرىگە موشرىفەگانەو بەردەوام ئەو ديان لەسەر زارە كەمامۇستا دەبى دەفتەرىلانى ھەبى، واتە ھەم پلانى سالانە، ھەم رۇژانە ، دەبى پلانى رۇژانەكەشى بەدوورودرىژى بنوسى كەزۆربەى مامۇستاگان زۇر بەم دەفتەر پلانە قەلس دەبن ، ھەندىكيان دەلین ئەو زياتر لە 30سالە مامۇستام دەفتەرىلانى چى بنوسوم ھەندىكيشيان ھەرنایكەن ئەوانەشيان كەدەيكەن من تىناگەم سوودى چىيە كەزۆربەيان تەنيا بۇئەو خۇيان لەبەپرسىاريەتى دەر باز بەكەن دەفتەرىلانىكيان پىك ھىناو كەزۆربەيان جارى واھىيە پلانى ھەفتەى رابدوو بەيەك جار دەنووسى ھەشە وانەكەى تەواو دەكات جادەينوسى، بەھەر حال مەبەستەم لەم دەفتەر پلانە ئەويە كەبلىم ئىمە لە گەل ھەموو ئەمانەشدا وەزارەتىكى پەرورەدەمان ھەبە بى پلان ئىشو كارەگانى رادەپەرىنى. سەيركەن لەقوتابخانەيەكدا نزيكەى (800)قوتابى زۇرجارلەمەش زياتر ھەبە ئەمە تەنيا لەيەك دەوام دا ، كەچى چوارپىنچ زوورى ئاودەستى زۇرنارىك وچوار بەلوعەى ئاو خواردنەو ھەبە، لەم ھەوليرە گەورە گرانە دا لەھەندى قوتابخانەدا بەقەد ئەومامۇستايانەى وانە دەلینەو ماموستاى شاعىرى ھەبە كە زۇرجارحسەى ماموستاى ھەر يەك لەم قوتابخانانە لەدەوروبەرى (10-12)حسەدايەو ژمارەى قوتابىيەگانىشيان چەند سەد قوتابىيەكە، چەند سالىك بەر لەئىستا بەرىو بەرى پەرورەدە سەردانى قوتابخانەيەكى نيوشارى ھەوليرەكرد ، كەسەيرى كرىو دىقەتى دا مامۇستايەكى يەكجار زۇر لەم قوتابخانەيە زىادن ، بۇيە لەبىپارىكى زۇر خىرادا نزيكەى (12)مامۇستاي بە يەكەو گواستەو بۇقوتابخانەى تر ، بەلام دواتر جگە لەيەك دوو مامۇستا ئەوانى تر ھەرلەجىگەى خۇيان مانەو لەبەر ئەو بەرىو بەرى پەرورەدە ئاگادارى ئەونەبوو كەھەموو ئەو مامۇستايانە لەسەر داواو پالىشتى ئەولاو ئىملاو بەئىمزى خۇى لەوئى داندرابوون ، ھەرلەم ھەوليرە قوتابخانە ھەبە ژمارەى قوتابى يەگانى (800)بەسەرەويەو نزيكەى (18)پۇلى ھەبەو ژمارەى قوتابىيانى ھەر پۇلىكيش لە (40)قوتابى زياترە و حسەى مامۇستاگانىش (26)بەسەرەويە بىگومان ئەومەسەلەيە جگەلەو بەپەلەيەك بۇنارىكى دابەشكردى مامۇستايان دەگەرىتەو، بەشكىش پەيوەندى بەووە ھەبە كەلەماو ھەبە چەند سالى رابووردوودا وەكو پىويست بايەخ بەدروست كرىنى قوتابخانە نەدراو، ئەگەر دروستىش كرابى زۇربى پلان بوو بۇنەونە زۇربەى ئەو قوتابخانانەى دروست كراون يان خراونەتە بەرنامەى دروست كرىنەو بەتايبەتتىش لەو ناوچانەى كەگوشارى زۇريان لەسەرە لە شىو ھەبە (12-) (6)شەش يان دوازە پۇلى پۇلەگانىش زۇر بە بچووكى دروست كراون ، رەنگە ئەمەش بۇئەو بەگەرىتەو كە شەرميان كرىدى بەو رىكخراو ھەبە پۇلەكەى جىبەجى كرىو بلىن ئەم زوورانە بچوكن ، چونكە ئەم رىكخراو تەسەورى ئەو نەبوو، كەئەم قوتابخانەيە سالىك بەسەر كرىنەويدا

تېنپەپرئ و ھەر بۆلۈك (40)قەتابى زياترى تىدە ئاخىردى كەلەنچىنەدا بۇ(20)قوتابى دروست كراو قوتابخانەيەكمان لەمامزاۋى شارى ھەولېر ھەيە لەدووم سالى كىردنەۋەيدا كرايە سى دەوام و ھەر بۆلۈك زياتر لە(40)قوتابى تىدايە،كە لە ئەساسدا بۇ 20 قوتابى دروست كراو ئايا ئەۋە پەيوەندى بەۋەۋە نىيە كەۋەزارەت حىسابى ئەۋە نەكردەۋە كەلەماۋە يەك دووسالى داھاتوودا رېژەى دانىشتوانى ئەم شۆينە بەرادەيەك زىاد دەكات كەدەبى لەبەرچاۋ بگىرئ ، ئەئەگەر ئەمە بى پلانى نەبى دەبى جى بى .

زۇرچار كەمەسەلەى كەم تەرخەمى لەدروست كىردنى قوتابخانە لەشۋوینە مىللى يەكان دەخىرئەروو باسى ئەۋەدەكرئ كەۋەزارەت و بەرپوۋە بەرايەتى پەروردە ھەمىشە لەھەولئ ئەۋەدەبوونە كەئەۋ پارچە زەۋىيانەى بەبەتالى لە گەرەكاندا ماۋنەتەۋە بكرىنە قوتابخانە ، بەلام ۋەك بەرپرسىك لە بەرپوۋەبەرايەتى پەروردەى ھەولېر پېراگەياندىن يەكئ لە گىرئەكان ئەۋەبوۋە كەلەنخەشى شارەۋانى ئەۋ پارچە زەۋىيە بۇ باخچە يان بىكەى تەندروستى كەسەر بەۋەزارەتى ترن تەرخان كراو لەگەل ئەۋەشدا بەردەوام ھەولداۋە بەپى پېۋىستى ناۋچەكە پارچە زەۋىيەكان سوۋدىان لېۋەر بگىرئ ، بۇنمۇنە زۇرچار بىرئار دراۋە پارچە زەۋىيە بكرىتە قوتابخانە ، كەجى خەلكى ناۋچەكە نارازى بونەۋ ھەولئ زۇرچار داۋە بۇئەۋەى ئەمە جى بەجى نەبى ، بەلام لەھەمان كاتدا ۋەرە بلئ بابكرىتە مزگەۋت باۋەرت ھەبئ بەھەر پىنج پەنجەى دەستيان مۇرى دەكەن لەكاتىكدا رەنگە لەۋكاتەدا قوتابخانەكە دەبەقەد مزگەۋتەكە سوۋدو خىرى ھەبئ

بابگەرپىنە سەرچەند ۋەردەكارىيەكى ترى نىوقوتابخانە سەرەتايى يەكان مامۇستايك دەناسم كە ئەلف و بىي كوردى دەلئتەۋە ھەموو سالىك لە سەرەتاي دەست پىكردەۋەى دەۋامى قوتابخانە دەلئ تا ئىستا شەش قوتابىم بەرئ كىردە تا نىۋەى سال چۋارى تىش بەرپدەكەم بىگومان ئەمەش دىاردەيەكە ئىستا لەزۇربەى قوتابخانەكاندا ھەيە جۇرىك لە مامۇستايان لە رىگەى چاۋ سوۋر كىردەۋە و ترساندى قوتابى، ئەۋ قوتابىيانەى كە يەكەم سالە دىنە قوتابخانە ناچارىان دەكەن كە ۋاز لە قوتابخانە بىنن.ھەروھە ئىستا لە قوتابخانەكاندا پەروردەى يەكى زۇر سەقەت ھەيە كەزۇربەمان چ لەمالەۋە چ لە قوتابخانە بەكارى دىنن،ئەۋىش ئەۋەيە كە مندال و قوتابىيەكان كە لە تەمەنىكى زۇر ناسكان بەردەوام بەئاگرى دۇزەخ و شتى تر دەترسىننرئ بۇنمۇنە ۋەك مامۇستايەكى رابەر دەلئ : كاتىك ئامۇزگارى قوتابى دەكەيت بۇئەۋەى درؤ يان دىزى نەكات پىي دەلئ ئەمە مەكە دەنا خوا چاۋت كۇرە دەكات كە لە بنچىنەدا ئەمە درؤيەكە ئىمە دەيكەين ، زۇرچار قوتابىيەك دىت شكايت لەقوتابىيەكى تر دەكات مامۇستا ھەرلەشۋىنى خۇيەۋە پىي دەلئ برؤ ۋاھاتم .كەناشچى ، ئەگەر ئەمانە لەروۋى دەروونىيەۋە لىكبدەيەۋە رەنگە قسەى زۇر ھەلگىرئ، حالەتتىكى ترئەۋەيە كە بەرپوۋەبەرايەتى قوتابخانە يان مامۇستاكەى زۇرچار قوتابىيەك يان زياتر رادەسپىرن و پىيدەلئن كە بەدزىيەۋە چاۋدىرى پۇلەكە بكات و ھەر كەسىك خراب جوۋلايەۋە بەدزىيەۋە ناۋەكەى بنووسىت ، كە ئەمەش جۇرىكە بۇ ئەۋەى قوتابى فىرى جاسوسى كىردن بىي، مامۇستا ھەيە ھىچ ئاگى لەۋەنىيە قوتابىيەك دىارى كراۋە بۇ ئەۋەى بەدزىيەۋە ناۋى ئەۋ قوتابىيانە بنوسئ كەلەۋانەكەى ئەم مامۇستايە خراب دەجوۋلئەۋە، بۇيە زۇر كات قوتابىيەك لەھىكرا دەنگى دئ و دەلئ:

مامۇستا ھىچم نەكردەۋە ئەۋە لە خۇيەۋە ناۋم دەنوسئ .كەبەلەى مەنەۋ ئەمەش حالە تىكە زۇر دوۋرە لەپەيامى پەروردەى يەۋەۋە پەپولەى كىچم رۇزانە كەلەقوتابخانە دىتەۋە دەلئ: مامۇستاكەم پىم دەلئ ئەم كاخەزانە خىركە ۋە ، نازانم خىركەمەۋە يان نا ...ئەمە زۇربەزەقى لەقوتابخانەكان ھەستى پىدەكرئ و بۇتە دىاردە ، لەبەرئەۋەى بەردەستەكان زياتر خەرىكى بەرپوۋەبەردىنى حانۋوت و چا لىنان و شتى ترن رەنگە باشتر ۋابئ ئامۇزگارى قوتابىيان بكرئ بۇئەۋەى قوتابخانەكەيان بىارىزن ئەۋىش لەرىگەى دانانى تەنەكەى زبل و فرئ ئەدانى كاخەز لەپۇل و گۇرەپانى قوتابخانەدا .لەكۇتايدا خۇزگە ھەردوۋ ۋەزارەتى پەروردەى ھەولېر و سلېمانى بىريان لەۋەدەكردەۋە كەسرۋودىكى نىشتىمانى ھاۋبەش بىكەنە پەيامى پەروردەى و ۋازيان لەسرۋودە خىزىبىيەكان دەھىنا و زياتر قوتابىيەكانيان بە بىرى نىشتىمانى نەتەۋەيى ئاشنا دەكرد .